

21

Odzyskanie niepodległości

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

12) Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1914–1918, VIII 1914, IV 1917, 1917, 11 XI 1918,
- postać: Józefa Piłsudskiego,
- przyczyny wybuchu I wojny światowej.

ROZUMIE

- pojęcia: Pierwsza Kompania Kadrowa, Legiony Polskie, państwa centralne, ententa,
- na czym polegała różnica między I wojną światową a wcześniejszymi konfliktami,
- co było przyczyną tzw. kryzysu przysięgowego.

POTRAFI

- wymienić państwa wchodzące w skład wrogich obozów polityczno-wojskowych,
- opisać skutki I wojny światowej,
- omówić działalność polityczną i wojskową Józefa Piłsudskiego,
- wyjaśnić okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie,
- dostrzec związki między sytuacją międzynarodową podczas I wojny światowej a wydarzeniami na ziemiach polskich,
- wyjaśnić, jak doszło do odzyskania przez Polskę niepodległości.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

W krótkiej rozmowie nauczającej przypominamy najważniejsze działania podejmowane przez Polaków w celu odzyskania niepodległości i obrony polskości. Zwracamy uwagę na to, że wielu Polaków podważało sens samotnej walki z zaborcą. Ich zdaniem niepodległość można było wywalczyć tylko przy wsparciu mocarstw zachodnich albo w sytuacji konfliktu między zaborcami. Jednak przez cały XIX w. żadna z tych opcji się nie urzeczywistniła. Szansa zmiany pojawiła się dopiero na początku XX w.

II. Rozwinięcie

Korzystając z metody opisu, przedstawiamy okoliczności wybuchu I wojny światowej. Wymieniamy najważniejsze przyczyny konfliktu, po czym wskazujemy na mapie ściennej kraje wchodzące w skład wrogich obozów polityczno-wojskowych: ententy i państw centralnych. Podajemy ramy chronologiczne wojny i wyjaśniamy, dlaczego nazwano ją światową.

W podsumowaniu tej części lekcji zadajemy uczniom pytanie 3 (s. 127) i prosimy, aby odszukali odpowiedź we fragmencie podrzędnika *I wojna światowa* (s. 127). Następnie rozdajemy karty pracy ► PDF i wyjaśniamy, że zadaniem uczniów będzie uzupełnienie osi czasu informacjami dotyczącymi działań Polaków w kolejnych latach konfliktu.

Następną część zajęć rozpoczynamy od przedstawienia postaw i działań Polaków podczas I wojny światowej. Wyjaśniamy, że jej wybuch oznaczał dla polskich patriotów szansę odzyskania wolności. Należało się jednak najpierw zastanowić, jak osiągnąć ten cel. Rozdajemy schematy drzewa decyzyjnego ► PDF z tak sformułowanym problemem.

Uczniowie pracują w parach – formułują cele i wartości, wskazują możliwe rozwiązania oraz ich pozytywne i negatywne skutki. Następnie wybrane pary przedstawiają efekty swojej pracy. Po prezentacji prosimy uczniów, aby zastanowili się, które z wymienionych rozwiązań było, ich zdaniem, najbardziej realne.

Wyjaśniamy przy tym, że są to rozważania hipotetyczne, gdyż zdecydowana większość Polaków nie miała możliwości wyboru działań, które chciałyby podjąć. Jako obywatele państw zaborczych byli przymusowo wcielani do armii i często stawali naprzeciw siebie na polu walki. Po udzieleniu przez uczniów odpowiedzi informujemy, że dalsza część lekcji pozwoli im zweryfikować ich wybór.

Posiłkując się treścią podrzędnika *Pierwsza Kompania Kadrowa* (s. 128–129) oraz biogramem (s. 129), przedstawiamy postać Józefa Piłsudskiego i jego działalność wojskową na początku wojny. Następnie wyjaśniamy przyczyny niepowodzeń Pierwszej Kompanii Kadrowej. W tym czasie uczniowie uzupełniają oś czasu dotyczącą sytuacji w 1914 r. na ziemiach polskich.

Prosimy uczniów o zapoznanie się z podrzędnikiem *Legiony Polskie* (s. 129–130). Wyjaśniamy, że znajdują tam informacje o dalszych losach żołnierzy Józefa Piłsudskiego.

Po upływie wyznaczonego czasu inicjujemy rozmowę nauczającą, w trakcie której porządkujemy informacje dotyczące powstania i działalności Legionów Polskich oraz głównych wydarzeń związanych z przebiegiem I wojny światowej. Po jej zakończeniu uczniowie uzupełniają w kartach pracy oś czasu dotyczącą 1917 r.

Odwołujemy się do wywołanego przez Piłsudskiego tzw. kryzysu przysięgowego. Zwracamy uwagę uczniów na odwagę polityka, który – namawiając żołnierzy do odmowy wykonania rozkazu – ryzykował własne życie.

Czyn ten sprawił, że Piłsudski przez rodaków został uznany za bohatera. W efekcie jego działań państwa centralne nieomal całkowicie utraciły poparcie społeczeństwa polskiego.

W kolejnej części lekcji opisujemy przebieg wydarzeń z 11 listopada 1918 r. i polecamy uzupełnić na osi czasu w karcie pracy pozostałe luki dotyczące działań Polaków. Na zakończenie informujemy, że dzień 11 listopada 1918 r. uznano później za dzień odzyskania niepodległości.

III. Podsumowanie

Pytamy uczniów, która z propozycji działań sformułowana przez nich w drzewie decyzyjnym okazała się najbliższa rzeczywistości historycznej. Zwracamy uwagę, że fakt przyłączenia się Polaków do walczących mocarstw nie gwarantował jeszcze odzyskania niepodległości ani częściowej niezależności. Taka szansa pojawiła się dopiero wtedy, gdy doszło do nieoczekiwanej klęski wszystkich trzech zaborców.

Metody kontroli

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 65–66).

Praca domowa

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 66).